

Василевич Віталій Вацлавович,
учений секретар секретаріату Вченої
ради Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор

СТРАТЕГІЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ «ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ»

Анотація. У статті досліджено питання запобігання різноманітним заходам національної безпеки, а також її масштабів, що генерує у свою чергу для формування обґрунтованої та ефективної державної політики щодо протидії загрозам гібридної війни

Ключові слова: національна безпека, гібридна війна, державної політики, запобігання.

Summary. The article examines the issue of prevention of various national security measures, as well as its scale, which in turn generates a sound and effective state policy to combat the threat of hybrid warfare.

Keywords: national security, hybrid war, public policy, prevention

На початку ХХІ ст. глобалізований світ зазнав кардинальних соціальних трансформацій. Системна фінансово-економічна криза та поширення пандемії стали черговими викликами сучасній цивілізації. Серед загроз безпеці багатьох країн зростання масштабів обігу зброї масового ураження, міжнародного тероризму, транснаціональної організованої злочинності, кібершахрайства, нелегальної міграції, які охоплюють практично всі географічні зони. Спостерігаються небезпечні тенденції перегляду національних кордонів у супереч нормам міжнародного права, що призводять до сплеску виявів сепаратизму й екстремізму з метою вирішення етнічних, міжконфесійних і громадянських конфліктів.

З лютого 2014 року наша держава перебуває в стані неоголошеної війни з Російською Федерацією, яка спочатку за допомогою військової операції окупувала та згодом анексувала Автономну Республіку Крим, а також здійснює військову агресію в окремих регіонах Донецької та Луганської областей. 14 квітня 2014 року Рада національної безпеки та оборони України започаткувала антитерористичну операцію, спрямовану на протидію діяльності незаконних російських і проросійських збройних формувань. З 30 квітня 2018 року антитерористичну операцію було переформатовано в операцію Об'єднаних сил, причому управління від Служби безпеки України, яка формально керувала антитерористичною операцією, передано до Об'єднаного оперативного штабу Збройних сил України. Проведення операції передбачено на виконання Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» [1].

Російська агресія проти України, анексія Криму та фактична окупація окремих районів Донбасу розпочали нову еру стимульованих міжнародних конфліктів, посилили дію наявних в міжнародному безпековому середовищі негативних чинників і запустили додаткові руйнівні тенденції, порушивши міжнародно-правові засади світового порядку. У разі повернення в умовах глобалізації до «права сили» в міжнародних відносинах виникає ризик колапсу міжнародної системи, процес розпаду якої викликатиме подальше неконтрольоване примноження загроз [2].

Зона бойових дій на сході України на сьогодні залишається одним з основних джерел надходження у незаконний обіг вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин. Крім того, наявність неконтрольованої ділянки державного кордону з Російською Федерацією створює сприятливі умови для функціонування каналів постачання наркотиків, контрабанди, торгівлі людьми тощо. При цьому надійної системи контролю на лінії розмежування до цього часу так і не створено. Війна на сході України, а також інші соціальні чинники зумовили масштабний процес внутрішньої міграції, тощо [3, с. 9]. Також, на лінії зіткнення щоденно реєструють десятки обстрілів позицій українських військ і населених пунктів з боку агресора та їхніх прибічників. Суттєвого збільшення в незаконному обігу кількості засобів ураження, відбувається зростання рівня особливо тяжких злочинів терористичного спрямування, вчинених у складі організованих груп і злочинних організацій шляхом зрощування з корумпованим чиновництвом і криміналітетом, що породжують нові загрози й виклики на тлі активізації співпраці українського злочинного світу з терористичними угрупованнями країн близького й далекого зарубіжжя. Війна на Сході України повсякчас трансформується, пристосовуючись до нинішніх умов. І війна, і тероризм породжують страх як елемент масових потрясінь, який може набувати форми паніки. У цьому контексті тероризм на Сході України необхідно розглядати як засіб психологічного впливу, обов'язковими компонентами якого є наявність організаційно-управлінської структури, маніпулятивний характер впливу, застосування високотехнологічних удосконалених засобів для досягнення мети, високий ступінь суспільної небезпеки, на підставі чого його визначають як форму вияву війни, що має на меті провокування негативного суспільного резонансу, нагнітання паніки, за допомогою чого, так звані, «ДНР» і «ЛНР» (по суті, терористичні організації) впливають на органи влади.

Отже, відбувається систематичне вчинення низки тяжких та особливо тяжких злочинів, передбачених кримінальним законодавством України та міжнародними правовими документами, зокрема проти публічної безпеки, життя та здоров'я осіб, власності тощо. Важливим компонентом протистояння агресії з боку Російської Федерації є виявлення та розслідування злочинів, які вчиняють

російські та проросійські збройні формування, а також подальше притягнення до кримінальної відповідальності безпосередніх виконавців злочинних дій, надання відповідних доказів до Міжнародного суду ООН (м. Гаага, Королівство Нідерланди) для засудження організаторів і пособників таких злочинів серед керівництва країни-агресора, відповідно компенсації (репарації) завданих збитків.

Забезпечення безпеки особи, суспільства та держави від загроз злочинних посягань – найбільш пріоритетне завдання всіх інститутів державної влади в Україні. Так, у ст. 3 Основного Закону зазначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Крім того, відповідно до ст. 17 Конституції України найважливішими функціями держави з поміж інших є захист суверенітету і територіальної цілісності країни, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки [4].

Запобігання кримінальним правопорушенням в умовах «гібридної війни» полягає в реалізації на міжнародному, загальнодержавному, регіональному та відомчому (міжвідомчому) рівнях комплексу правових, організаційних та практичних заходів з метою системного кримінологічного аналізу явища, виявлення та усунення детермінантів, які сприяють учиненню окремих правопорушень, викриття осіб (організованих груп, злочинних організацій, банд, інших угруповань), які вчиняють злочини, припинення злочинних дій на стадіях підготовки або замаху, а також відвернення (мінімізації) їх негативних наслідків (відшкодування збитків, повернення активів, відновлення прав потерпілих) для громадян, суб'єктів господарювання і держави. Стратегія національної безпеки України визначає основні напрями державної політики у сфері національної безпеки, зокрема: пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки, цілі та основні напрями державної політики у сфері національної безпеки; поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов; основні напрями зовнішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки; напрями та завдання реформування й розвитку сектору безпеки і оборони; ресурси, необхідні для її реалізації.

Стратегія закріпила не тільки основні напрями, але стала основою для розроблення таких документів щодо планування у сферах національної безпеки і оборони, які визначатимуть шляхи та інструменти її реалізації. Зокрема передбачено створення Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України, як документа довгострокового планування, що розробляється за результатами моніторингу громадської

безпеки та цивільного захисту і визначає напрями державної політики щодо гарантування захищеності життєво важливих для держави, суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина. Такий документ, на нашу думку, має формуватися за результатами оцінки стану кримінологічної ситуації, а також ризиків і загроз в умовах ведення «гібридної війни» й передбачати:

правове забезпечення правоохоронної діяльності;
удосконалення системи боротьби зі злочинністю;
запобігання злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями;
забезпечення громадської безпеки та правопорядку;
удосконалення діяльності органів виконання покарань та пробачії, запобігання рецидивній злочинності;
кадрове, наукове, інформаційно-технічне забезпечення правоохоронної діяльності.

Список використаних джерел

1. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон від 18 січ. 2018 р. № 2268-VIII. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>.

2. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14 верес. 2020 р. № 392. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zatverddiv-strategiyu-nacionalnoyi-bezpek-63577>.

3. Вплив соціально-економічних процесів на злочинність в Україні та у світі (за офіційними матеріалами ООН, Всесвітнього банку, статистичного органу Євросоюзу (Eurostat), Державної служби статистики України): аналітичний огляд. Київ : ДНДІ МВС України, 2020. 79 с.

4. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України.* URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Вознюк Андрій Андрійович,

завідувач наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ЗЛОЧИННЕ ЛІДЕРСТВО В ПРОЄКТІ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Анотація. Здійснено критичний аналіз статті 5.1.3. «Злочинне лідерство» проєкту нового Кримінального кодексу України, виявлено її проблемні питання та запропоновано шляхи їх розв’язання. Співставлено положення нового концептуального підходу до